

Mateja Verdinek Žigon

URJENJE SOCIALNIH SPRETNOSTI PRI POUKU V SREDNJI ŠOLI

Analiza dobre prakse

Autorica opiše pomen negovanja socialnih spretnosti v srednjem izobraževanju in podrobneje opredeli, kaj obsegajo socialne spretnosti in zakaj so za dijake tako dragocene in koristne. Potem pa kot svetovalna delavka v šolski svetovalni službi opiše osebne izkušnje pri uvajanju predmeta urjenje socialnih spretnosti v šolski kurikulum. Analizira anketne odgovore dijakov, ki so imeli ta predmet (poučevala ga je sama). Ugotavlja, kaj so dijaki prepoznali kot koristno pri novem predmetu, kaj dijakom ni bilo všeč, kaj bi spremenili ter kakšen je bil odnos dijakov do novega predmeta na začetku, ob polletju in ob koncu šolskega leta. V sklepu navede nekaj predlogov za izboljšave in nadaljnje delo.

Gljučne besede: svetovalno delo, mladi, šola, kurikulum, socialno delo, mladostništvo.

Mag. Mateja Verdinek Žigon je univerzitetna diplomirana socialna delavka. Raziskovalno in pedagoško se ukvarja z mladostniki, še posebej z mladimi, ki imajo primanjkljaje v socialnih veščinah. Zaposlena je kot šolska svetovalna delavka na Šolskem centru Ravne, Srednja šola Ravne. Je študentka psihoterapevtske modalitete realitetna terapija. Kontakt: mateja.verdinek@guest.arnes.si.

SOCIAL SKILLS TRAINING IN SECONDARY SCHOOL: ANALYSIS OF GOOD PRACTICE

The author describes the importance of nurturing social skills in secondary education and specifies what social skills include and why are they so precious and useful for students. As a school counsellor in a school counselling service, she shares her personal experience with introducing the 'social skills training' course into curriculum. She analyses the questionnaire responses of students who have had this course (she was teaching it). The author concludes what the students recognised as useful in the new course, what did they dislike, what would they change and what was their reaction to the course at the beginning, after the first semester and at the end of the school year. Suggestions for improvements are proposed in the final part of the report.

Key words: counselling, young people, school, curriculum, social work, adolescence.

Mateja Verdinek Žigon, Master of social work, deals with the youth, especially young people who lack social skills. She is employed as a school counselor at School Center in Ravne, Ravne Secondary School. Furthermore, she is a student of psychotherapeutic modality Reality Therapy. Contact: mateja.verdinek@guest.arnes.si.

Pomen negovanja socialnih spretnosti v srednjem izobraževanju

Šolska svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli pomaga in sodeluje z osnovnim namenom, da bi bili vsi posamezni udeleženci v vrtcu oz. šoli in vzgojno-izobraževalni ustanovi kot celota čim bolj uspešni pri uresničevanju temeljnega cilja, ki je optimalni razvoj otroka, ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstrukcijo. (*Programske smernice* 2008: 14)

Svetovalna služba je interdisciplinarno zasnovana in obsega različne strokovne profile, kot so psiholog, socialni pedagog, socialni delavec. Znotraj omenjenih profilov si vsak posamezni svetovalni delavec prizadeva, da v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo čim jasneje opredeli svoj vsakokratni prispevek v projektu pomoči in sodelovanja.

Naloge šolske svetovalne delavke na naši šoli obsegajo reševanje težav, povezanih z dinamiko v razredu, čim več osebnega dela z dijaki in vsakoletno načrtovanje in oblikovanje oddelkov. Izvedba zadnje naloge je večkrat zelo zahtevna, saj kot svetovalna delavka poznam samo tiste dijake, ki zaradi različnih potreb prihajajo k meni na pogovore. Ko je bilo treba načrtovati oddelke, sem se srečevala z dilemami, kako dijaku svetovati ob morebitnem prepisu, ponavljanju, če z dijakom doslej še nisem sodelovala (v delovnem odnosu). Zanašala sem se samo na njegovo pripoved in ocene učiteljev. Ugotavljala sem, da sem imela premalo informacij o vedenju dijaka. Tudi kadar je bilo treba reševati dinamiko v razredu, je bilo to težko zaradi nepoznavanja klime v razredu. Tudi če je bil narejen načrt izvajanja aktivnosti v razredu, je bilo težko dobiti proste

ure za izvedbo vaj. Dijake je težko spodbuditi, da bi ostajali na šoli po končanem pouku, znotraj pouka pa zaradi t. i. realizacije ur teh aktivnosti ni bilo možno izvesti pri kateri od drugih ur. Tudi pri individualni obravnavi sem začela pogrešati to, da ne vem, kako posamezen dijak funkcionira v razredu.

Delo svetovalne službe je tudi preventivno, organiziramo kontekste, v katerih se dijaki učijo primernega komuniciranja med seboj, do učiteljev in delodajalcev ter pozneje do potencialnih strank. Ugotavljala sem, da Slovenija v primerjavi s srednje- in vzhodnoevropskimi državami po nekaterih primerjavah zaostaja pri zagotavljanju infrastrukture za mlade, kot so mladinski centri in klubi, mladinska prenočišča in drugi objekti, ki so pomembni za neformalno vzgojo, izobraževanje in socializacijo mladih, sploh v manjših krajih.

V vsakdanjem življenju poudarjamo pomen telesnega videza in v šoli teoretsko znanje, večkrat pa pozabimo, da je treba razvijati tudi socialne spretnosti. Omogočiti dijakom enakomeren razvoj celovite osebnosti je prava umetnost. Dijaki morajo pridobiti izkušnje, iz katerih se lahko učijo, in dobiti možnost za prenašanje teh izkušenj na vsa področja življenja. V tem času se mladostnik še razvija in pridobiva pomembne izkušnje in znanje. Na tej podlagi si oblikuje prepričanja, ki ga vodijo v oblikovanje in negovanje odnosov.

Dijaki potrebujejo znanje za ravnanje v določenih situacijah, priučiti se morajo sprejemanja samega sebe in drugih, svojih čustev in drugačnosti.

Šola je prostor, kjer naj bodo vsi, učenci in učitelji, enako upoštevani in cenjeni, prostor, v katerem vsak obiskovalec začuti toplino, ljubezen, skrb in ustvarjalno energijo. Na šoli so učenci z različnimi potrebami in željami. Za nas, ki stopamo v ta prostor in delamo z dijaki ali mladostniki, je pomembno, da gledamo nanje celostno. In tako tudi poskušamo zadovoljiti njihove potrebe, čeprav se v šolah zaradi preobilice drugega dela večkrat pozabi na duševne potrebe učencev.

Socialne spretnosti vplivajo na vsa življenjska področja: zdravje, učenje, vedenje in odnose. Dijaki in mladi ljudje, ki so socialno spretni, imajo prednost na vsakem področju življenja, imajo več možnosti za srečno in produktivno življenje ter za obvladovanje miselnih navad.

Socialne spretnosti večinoma razumemo v kontekstu interakcije med posameznikom in drugimi ljudmi. So torej spretnosti, s katerimi posameznik uresničuje svoje namene in ki ga vodijo, da lahko zadovoljuje svoje potrebe v socialnem okolju.

Naj pojasnim besedno zvezo urjenje socialnih spretnosti (v uporabi je tudi izraz trening socialnih veščin). Beseda urjenje/trening namiguje na to, da gre za dril in nenehno ponavljanje nečesa, dokler tega ne usvojimo. Vendar gre pri urjenju socialnih spretnosti bolj kot za učenje norm in pravil za učenje razmišljanja o lastnem vedenju, za upoštevanje drugega posameznika (tistega, s katerim smo v odnosu) in za odgovorno ravnanje. Gre za skrb zase in za druge. Urjenje socialnih spretnosti omogoči posamezniku izkušnje zadovoljevanja lastnih potreb ob upoštevanju drugih, s katerimi je v odnosih. Omogoči mu prevzemanje odgovornosti zase in učenje samostojnega življenja. Omogoči izkušnjo grajenja in vzdrževanja socialnih mrež.

Rozman (2006) takole povzema cilje urjenja socialnih spretnosti:

- pomagati ljudem, da rešijo svoje trenutne težave;
- izboljšati njihove možnosti za spopadanje s težavami v prihodnosti;
- razviti nove in boljše možnosti za upravljanje z vsakodnevnimi stvarmi.

Dodaja še sposobnosti za pogajanje in sodelovanje z drugimi, ustrezno ravnanje z drugačnostjo, ustrezno ravnanje v konfliktnih situacijah, konstruktivno poslušanje drugih, pridobivanje informacij in izražanje svojih zamisli in mnenj. Temu lahko dodamo še obvladovanje stresa, poznavanje osnov bontona in javnega nastopanja.

Urjenje socialnih spretnosti se v Sloveniji izvaja večinoma na taborih, v okviru mladinskih dejavnosti ali v različnih pristočasnih dejavnostih, kamor se mladi vključujejo prostovoljno in glede na svoj interes. Treba pa bi bilo zagotoviti urjenje socialnih spretnosti širši populaciji mladih. To lahko naredimo, če z omenjenimi vsebinami oblikujemo nov predmet in ga vključimo v obvezni del šolskega predmetnika.

Oprti kurikulum šole je ena izmed novosti v prenovljenih slovenskih srednješolskih programih na področju srednješolskega strokovnega in poklicnega izobraževanja. Šola sama razpolaga z določenim številom ur in jih razporeja glede na potrebe gospodarstva, želje dijakov in staršev ter ugotovitve šole. Čačinovič Vogrinčič in sodelavci (1999) v *Izhodiščih kurikularne prenove svetovalne službe v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in v dijaških domovih* opredeljujejo oprti kurikulum kot prostor za zadovoljevanje specifičnih izobraževalnih potreb gospodarskih panog, regij in posameznih socialnih skupin, kot so odrasli, osebe s posebnimi potrebami, narodnostne manjšine in drugi. Država določi 80 % vsebin oziroma ciljev izobraževalnih programov, šole pa naj bi v skladu s poklicnimi standardi na nacionalni ravni in v sodelovanju s socialnimi partnerji v regiji opredelile 20 % vsebin oziroma ciljev izobraževalnih programov.

Srednja šola v programih srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja ponuja dijakom splošno znanje, specifična strokovna znanja glede izbranega poklica in tudi športno vzgojo. Nikjer pa ni v okviru rednega izobraževanja srednješolske izobrazbe poskrbljeno za sistematično pridobivanje znanja, ki je nujno potrebno za uspešno funkcioniranje v življenju.

Kaj obsegajo socialne spretnosti

Gre za taka znanja: kako uspešno komunicirati, reševati konflikte, se bojevati proti stresu, graditi pozitivno samopodobo, opraviti pogovor za službo, se učiti, kuspješno javno nastopati, uspešno zadovoljevati svoje potrebe in razreševati stiske, ki nastajajo ob tem. Določene teme so vključene v druge predmete (npr. slovenščino, sociologijo ali psihologijo), vendar jim je namenjeno premalo časa ali so teme obravnavane le strokovno, teoretsko, brez prakse. Praksa pa je pri teh temah izjemno pomembna oz. ključna.

Predmet urjenje socialnih spretnosti zapolnjuje to vrzel v srednješolskem izobraževanju. Predmet sem zasnovala tako, da ga izvaja in poučuje svetovalni delavec, socialni delavec. Vanj vnaša elemente socialnega dela in vzpostavlja z dijaki socialnodelovni odnos.

Predmet je vključen v urnik, in sicer eno uro na teden. Pri predmetu je predvidena tudi ocena, ki je enakovredna ocenam pri vseh drugih predmetih. V kurikulumu je natančno opredeljen način pridobivanja ocene.

Program je uvrščen v primarno in sekundarno preventivo. Sekundarna preventiva je usmerjena na zgodnje odkrivanje težav, da bi jih preprečili. Primarno preventivo pa usmerjamo v preprečevanje osipa in izboljšanje razredne klime.

Pri delu so uporabljene sodobne metode učenja in poučevanja ter različne dejavnosti za spodbujanje in razvijanje podjetniških lastnosti.

Zaradi lažjega komuniciranja in sodelovanja je predlagana postavitve stolov v krog. Poudarek je na dvostranski besedni komunikaciji, da se informacije pretakajo v obe smeri. Zaželen sta pozitivni in negativni odziv. Žal je to v razredu, v katerem je veliko dijakov in ni možnosti delitve v skupine, to težko ali celo nemogoče. Takrat predlagam klasično postavitve klopi in večjo angažiranost učitelja pri vodenju pogovora.

Veliko pozornosti je namenjene tudi neverbalni komunikaciji.

Metode in oblike dela so čim bolj raznolike, aktivne, ustvarjalne, izhajajo iz učencev. Program vključuje individualno delo, delo v dvojicah, poudarek pa je na skupinskem delu. V skupini želimo ustvariti ugodno socialno klimo, da lahko povečujemo medsebojno zaupanje, samozavest in spoštovanje, zato spodbujamo projektno delo. Dijaki naj bi delali čim bolj samostojno.

V izvajanju programa bodo vključene ključne kvalifikacije: socialne spretnosti, učenje učenja, načrtovanje in vodenje kariere.

Program je razdeljen na 35 ur v srednjem poklicnem izobraževanju. Lahko se razširi glede na interes in potrebe dijakov in šole. Tudi vsebinski program v naslednjih letih lahko variira glede na izkušnje in interese vključenih dijakov.

Program izvaja šolski svetovalni delavec, socialni delavec, ki ima vlogo vodje, usmerjevalca, organizatorja, animatorja srečanj. Skrbi tudi za primeren prostor, zračnost, potrebno gradivo.

Teme v programu so prilagojene ciljem, ki bi jih želeli doseči.

Dijak:

- spozna pomen samopodobe;
- prepozna čustva in jih poimenuje;
- spozna in razume sebe in druge v socialnem okolju;
- razvija občutka za odgovorno ravnanje v različnih socialnih okoljih;
- razvija učinkovito sodelovanje;
- predstavlja in utemeljuje svoj pogled;
- razmišlja o svojih ciljih, razpoložljivih informacijah, načrtih, svojem znanju in sposobnostih;
- razvija zmožnosti vživljanja v drugačne poglede in upoštevanje drugih ljudi;
- razvija spretnosti za produciranje čim več novih idej in rešitev;
- uči se zaupati svojemu zaznavanju, tudi kadar je to drugačno od zaznavanja drugih;
- vadi miselne tehnike (brainstorming, asociiranje ...);
- spozna tehnike učenje učenja;
- razvija kritično mišljenje;
- razvija spretnosti aktivnega poslušanja;
- učinkovito in konstruktivno sodeluje v skupini/timu in dosega konsenz;
- samostojno in odgovorno prevzema, načrtuje, organizira in opravlja delovne naloge;
- spozna konstruktivno reševanje konfliktnih položajev;
- uči se učinkovito sporazumevati v različnih okoliščinah.

Izvedbeni kurikulum je sestavljen iz petih modulov:

1. spoznavanje, samopodoba, pravice in dolžnosti,
2. učenje učenja,
3. javno nastopanje, delovno okolje, komunikacija,
4. odnosi, reševanje konfliktov, bonton, stres,
5. projektno delo.

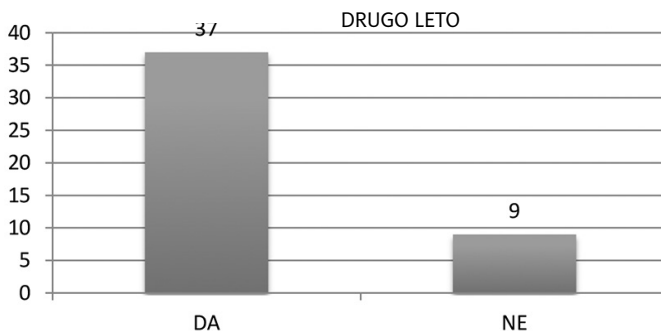
Profesor preverja dijakovo znanje s pomočjo delovnih listov, ki jih dijaki ob posameznih učnih temah rešujejo. Dijakom daje povratne informacije, spodbuja samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, pomaga jim načrtovati delo in razvija sposobnost za samoevalviranje. Učitelj preverja in ocenjuje doseganje ciljev in standardov znanja strukturirano ob koncu konferenčnega obdobja s testom. Test pokaže, koliko so usvojili določeno snov.

Analiza ankete: mnenje dijakov o predmetu

Mnenje dijakov sem zbirala s pogovorom in anonimno anketo med šolskim letom in ob koncu pouka.

Na vprašanje, ali bi dijaki tudi drugo leto izbrali ta predmet, če bi jim bil ponujen, so odgovarjali pisno z anonimnim anketnim listom. Odgovorilo je 46 dijakov.

Graf 1: Odločitev o izbiri novega predmeta tudi v naslednjem letu.

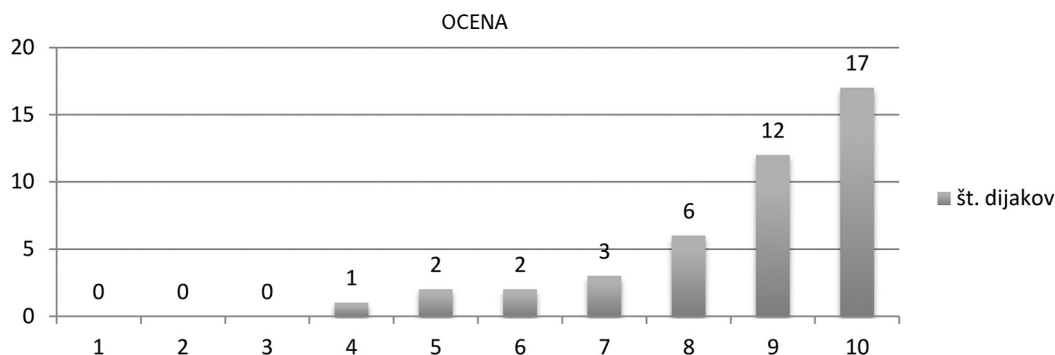

Sedemintrideset dijakov ali 80,43 % je odgovorilo, da bi predmet izbrali tudi drugo leto, če bi imeli to možnost, 9 dijakov (19,56 %) pa, da predmeta drugo leto ne bi izbrali.

Novi predmet oz. obravnavane vsebine novega predmeta se dijakom zdijo koristne. Dijaki, ki že imajo izkušnjo z novim predmetom, bi ga prostovoljno izbrali tudi drugo leto, če bi jim bil ponujen.

V nadaljevanju so dijaki odgovarjali na vprašanja o koristnosti vsebin novega predmeta in novi predmet tudi ocenili, od 1 (najmanj) do 10 (največ). Dobili so navodilo, naj ovrednotijo predmet na splošno; kako so se počutili in kako ocenjujejo uvedbo takšnega predmeta na urnik.

Graf 2: Številčna ocena novega predmeta.

Dijaki so predmet ocenili s povprečno oceno 8,7. Z oceno 8, 9 ali 10 je predmet ocenilo kar 81 % dijakov. Največ dijakov je predmet ocenilo z 10 (17 dijakov). Dvanajst dijakov je dalo predmetu oceno 9. Šest dijakov se je odločilo za oceno 8. Najnižja ocena je bila 4 in dal jo je en dijak. To je bil tudi dijak, ki je dejal, da predmeta drugo leto ne bi imel. Po dva dijaka sta se odločila za oceni 6 in 5.

Analiza med dijaki kaže na veliko zadovoljstvo z novim predmetom.

Potem so dijaki odgovarjali na vprašanja o koristnosti novega predmeta.

Graf 3: Kaj so dijaki prepoznali kot koristno pri novem predmetu?

Odgovori o koristnosti novega predmeta so glede na število odgovorov prikazani še v preglednici 1.

Preglednica 1: Kaj so dijaki prepoznali kot koristno pri novem predmetu?

Kaj se ti je zdelo koristno ali ti je bilo všeč?	
naučil sem se, kako se lažje učiti	15
vse	14
način dela	10
naučil sem se bolje sporazumevati z drugimi	7
javno nastopanje	5
teme, ki smo jih obravnavali	3
naučil sem se primerne obnašanja v razredu	3
profesorica je bila super	3
znanje za vsakdanje življenje	3
delovni listi	3
učenje obnašanja	2
naučil sem se, kako se predstaviti	2
s pomočjo novega znanja sem pridobil boljše ocene pri predmetih	2
izgubil sem strah pred nastopanjem	1
naučil sem se veliko novega o sebi	1
aktualne teme	1

Med različnimi odgovori dijakov na vprašanje, kaj jim je bilo všeč pri novem predmetu, izstopata dva, in sicer poudarjajo predvsem pomen vsebin, ki so jim pomagale učiti se učenja. Sama sem med letom ugotavljala, da se dijaki ne znajo učiti, saj se marsikateremu v osnovni šoli ni bilo treba. Ko so se začeli učiti, pa so bili izgubljeni, saj niso vedeli, kako naj se tega lotijo.

Pomembne se jim zdijo še vsebine, ki so povezane s pridobivanjem znanja za življenje, na primer izboljšanje lastnega sporazumevanja, boljše javno nastopanje, odprava treme. S temi vsebinami so dijaki izboljšali samopodobo in pridobili samozavest.

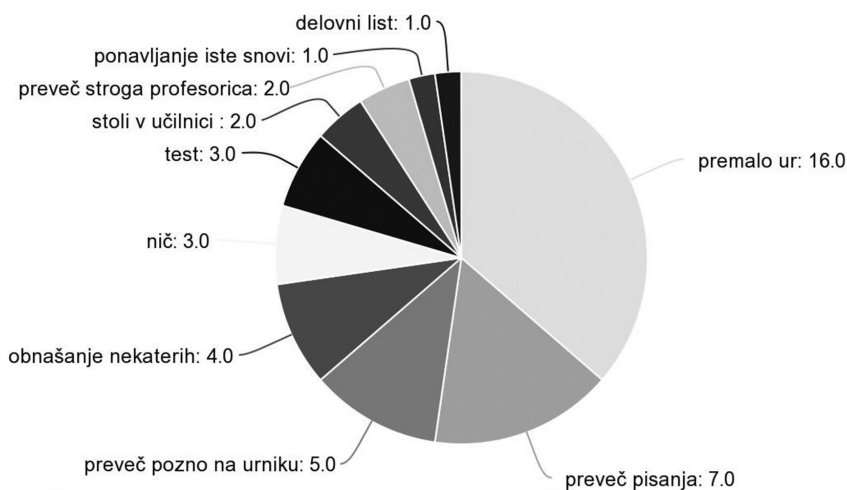
Pomembno je, da mlad človek pridobiva vedenja o samem sebi, prepoznava lastne meje ravnanja in ga načrtno spreminja.

Veliko dijakom je bilo tudi všeč vse, kar smo delali in obravnavali. Spodbudno se mi je zdelo tudi, da imajo občutek, da so izvedeli veliko koristnih stvari.

Tretji najpogostejši odgovor je povezan z metodami dela, saj dijaki poudarjajo način dela.

Dijaki so odgovorili tudi na vprašanje, kaj jim ni bilo všeč. Njihova mnenja (zapisali jo jih 44) so prikazana v grafu 4 in preglednici 2. Vsak dijak je lahko zapisal poljubno število mnenj.

Graf 4: Kaj dijakom ni bilo všeč pri novem predmetu?

Njihova mnenja niso vezana na vsebino, ampak vrednotijo objektivne in subjektivne okoliščine izvedbe novega predmeta; na primer število ur predmeta, urnik, šolsko pohištvo ter metodiko in didaktiko poučevanja.

Preglednica 2: Kaj dijakom ni bilo všeč pri novem predmetu?

Kaj ti ni bilo všeč?	
premalo ur	16
preveč pisanja	7
preveč pozno na urniku	5
obnašanje nekaterih	4
nič	3
test	3
stoli v učilnici	2
preveč stroga profesorica	2
ponavljanje iste snovi	1
delovni listi	1

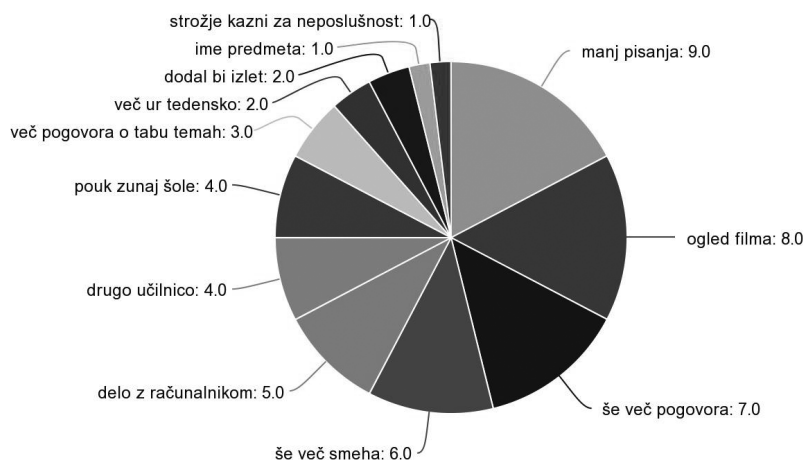
Dijaki so menili, da je novemu predmetu namenjenih premalo ur – takih odgovorov je 36 %. Drugi najpogostejši odgovor (16 %) je bil preveč pisanja. Glede na to, da v prvem letu poučevanja novega predmeta zanj ni bilo pripravljenih gradiv, so dijaki v resnici veliko teoretskih izhodišč ob obravnavi snovi zapisovali. To se bo v prihodnje spremenilo z nastankom učbenika in delovnega zvezka, saj bodo lahko teorijo sistematično spoznavali ob delovnem gradivu.

Tretji najpogostejši odgovor (11 %) je povezan s časom izvajanja novega predmeta. Dijakom se je zdel neprimeren, ker je bil na urniku prepozno. Devet odstotkov dijakov je menilo, da je moteče obnašanje drugih. Manjše število mnenj se nanaša še na nezadovoljstvo v zvezi s pisnim ocenjevanjem, prestrogo učiteljico in stoli v učilnici. Ponavljanje iste snovi in delovni listi pomenijo 0,4 % vseh mnenj.

Kljub navodilu, naj dijaki zapišejo samo negativne stvari in da je te moč vedno najti, so trije dijaki (0,7 % vseh mnenj) odgovorili, da jih nič ni motilo.

Za uvedbo novega predmeta v predmetnik tudi v prihodnje je pomemben tudi odgovor dijakov na vprašanje, kaj bi novemu predmetu spremenili oziroma dodali. Zapisali so 46 mnenj.

Graf 5: Kaj bi dijaki spremenili ali dodali pri novem predmetu?

Preglednica 3: Kaj bi dijaki spremenili ali dodali pri novem predmetu?

Predlogi sprememb	
manj pisanja	9
ogled filma	8
še več pogovora	7
še več smeha	6
delo z računalnikom	5
drugo učilnico	4
pouk zunaj šole	4
več pogovora o tabu temah	3
več ur tedensko	2
dodal bi izlet	2
ime predmeta	1
strožje kazni za neposlušnost	1

Odgovori so se delno pokrivali z odgovori na vprašanje, kaj jim ni bilo všeč. Predlagali so spremembe v objektivnih okoliščinah, v metodiki in didaktiki dela.

Predlogi v zvezi z objektivnimi okoliščinami poudarjajo pomen kraja izvedbe predmeta – želijo si drugo učilnico oziroma bi imeli pouk zunaj šole (20 % mnenj). Preostali trije predlogi so povezani s številom ur novega predmeta (želeli bi jih več). Eno mnenje pa je, da bi se novi predmet preimenoval.

Predlogi v zvezi z metodiko obsegajo 67 % mnenj in vključujejo manj pisanja, več pogovora, delo z računalnikom, ogled filma in izlet. Tri mnenja so povezana z vsebino, in sicer bi izbrali še več pogovora o tabu temah.

Zanimivo je mnenje o smehu (13 % mnenj), ki pove, da je bil ta pri novem predmetu že navzoč in si ga dijaki želijo še več. Predlog kaže na potrebo mladostnika po sprostitvi tudi znotraj izobraževalnega procesa. Če sta dijak in učitelj sproščena, je komunikacija lažja, zaupanje je večje, posledica tega pa je boljši uspeh pri reševanju težav oziroma tudi boljši učni uspeh. Tudi predlog o strožji kazni za neposlušnost zadeva didaktiko poučevanja. Kaže na to, da imajo tudi dijaki radi red in disciplino v razredu.

Kakšen je bil odnos dijakov do novega predmeta na začetku, ob polletju in ob koncu šolskega leta?

Prvi pogovor z dijaki je potekal že pri prvi učni uri, ko so se seznanili z vsebino novega predmeta. Predstavljeni so jim bili cilji, ki jih bodo morali doseči za pozitivno oceno, in tudi posredni cilji, ki jih z uvedbo predmeta želimo doseči na šoli.

Pričakovanja, ki so jih navedli dijaki:

- da se bom naučil boljšega vedénja,
- da se bomo imeli dobro,
- da se bom naučil, kako komunicirati z uradnimi osebami,
- da bo veliko zabave,
- da bo hitro minilo,
- da ne bo veliko snovi,
- da ne bomo veliko pisali,
- da ne bodo težke kontrolne naloge.

Strahovi oziroma dvomi dijakov:

- nenapovedano spraševanje,
- nesramna učiteljica,
- neopravičene ure.

Veliko dijakov strahov sploh ni navedlo.

Pričakovanj glede same vsebine ni bilo veliko, predvsem jih je zanimal način dela. Zanimivo se jim je zdelo tudi to, da jih učitelj sprašuje po njihovih željah glede načrtovane snovi, zato so bili njihovi odgovori skopi. Vprašanja, ki so jih navedli:

- kako punco povabiti ven;
- kako pravilno komunicirati;
- kaj narediti, če ti smrdi iz kanalizacije.

Nekateri odgovori kažejo tudi na to, da vprašanja niso vzeli resno.

Poleg tega so na začetku leta navajali, da jim ni všeč predmet, ker so še eno uro dlje na šoli, in da se bodo morali še en predmet dodatno učiti, pisati in zanj delati naloge.

Ob koncu prvega konferenčnega obdobja oziroma ob polletju sem ponovila pogovor o pričakovanih in zadovoljstvu s temami in izvajanjem učnih ur.

Dijaki so že začeli sami predlagati teme, ki bi jih želeli obravnavati. Odpor se je zmanjšal. Navajali so, da so se veliko naučili in da so pridobili znanje, za katero ocenjujejo, da jim bo v življenju koristilo. Slišala sem konkretnjša vprašanja o vsebini, ki bi jo še želeli obravnavati: želim se bolje razumeti s profesorji, kaj lahko storim? Nočem, da bi se z dvigovanjem rok zameril drugim, kaj lahko storim? Kako se lahko uprem vrstnikom, ki me prepričujejo, naj kadim? Rad bi se naučil bontona na zmenku. Kako naj se učim matematiko?

Pohvalili so način dela. Všeč jim je bilo to, da smo se veliko pogovarjali in zagovarjali svoje mnenje. Všeč sta jim bili tudi skupinsko delo in izkustveno učenje s socialnimi igrami. Še vedno pa se jim je zdelo preveč pisanja.

V pogovoru ob koncu šolskega leta so izrazili nekaj mnenj, ki jih v anketnem vprašalniku ni razbrati. Navedli so, s katerimi vsebinami bi razširili novi predmet, in sicer: iskanje zaposlitve, kako zavrniti prijatelja, ko me nagovarja za stvari, ki jih nočem početi.

Sklepi

Osnovna težnja organizma je težnja k rasti, razvoju in težnja k vzpostavljanju notranjega ravnovesja, homeostaze. Ob slehernem porušenju ravnovesja se pojavi potreba, zadovoljitev te potrebe vodi k ponovnemu vzpostavljanju notranjega ravnovesja. (Žorž 1999: 163.)

Pomembno se mi zdi, da imajo mladostniki v okviru rednega pouka dostop do informacij, s katerimi bi si lahko pomagali pri zadovoljitvi teh potreb, in hkrati priložnost za učenje o komunikacijskih vzorcih, reševanju težav, določanju ciljev in drugih vsebin, ki jih prepoznajo kot koristne.

Žorž (*op. cit.*) poudarja, da se v komunikaciji z drugimi ljudmi vzpostavljajo povsem novi odnosi, posameznik spoznava socialne vloge in odnose, ki niso vselej namenjeni zadovoljevanju njegovih osebnih potreb. Pojavijo se potrebe po druženju, oblikovanju socialnih odnosov, sodelovanju, ustvarjanju ipd. Čustva so pomemben del človekove osebnosti in med odraščanjem se v zvezi s čustvi razvije veliko potreb po izražanju, preverjanju, prepoznavanju vseh čustev. Nezadovoljena potreba v človeku povzroči stisko.

Žorž (*op. cit.*) navaja, da je stiska doživljanje stanja, v katerem je katerakoli potreba nezadovoljena. Stiska sama po sebi ni škodljiva ali koristna, ni ne pozitivna ne negativna. Mobilizira mladostnikovo energijo, da nekaj naredi za zmanjšanje stiske. Lahko bi rekli, da so stiske, ki jih mladostnik lahko reši, koristne, saj se tako uči in pridobiva dragocene izkušnje. Škodljive pa so stiske, ki jih mladostnik ali otrok ni sposoben razrešiti. Stiske so del življenja in se jim ni mogoče izogniti, zato je pomembno, da otroke in dijake naučimo, kako te stiske razreševati in kje poiskati pomoč, ko postanejo stiske prehud zalogaj.

Sola je za učence in tudi za učitelje velikokrat zelo stresna. Tudi stres sam po sebi ni ne dober ne slab. Težava se pojavi, kadar postane stres za posameznika neobvladljiv. Spretnost obvladovanja stresa je sposobnost, da znamo najti ravnovesje med zunanji dražljaji in našimi odzivi nanje. Obvladljiv stres nas lahko navdaja z delovno energijo in nas motivira.

Menim, da se tudi učitelji pri svojem vsakodnevnem delu srečujejo s številnimi težavami v razredu: slabi medosebni odnosi, nestrpnost, nezdrava tekmovalnost, pomanjkanje motivacije za delo, disciplinske težave pri pouku, neprimerna komunikacija ipd. Pri rednem pouku pa je premalo časa, ki bi ga lahko posvetili tej problematiki; vsebine učnih načrtov, ki jih morajo upoštevati, so namreč zelo obširne. Zato se mi zdi pomembno dvoje: da imajo dijaki priložnost in

možnost izpopolnjevati se tudi na osebni ravni v času šolskega pouka (z znanjem, pridobljenim pri novem predmetu, lažje oblikujejo in negujejo medsebojne odnose na šoli in zunaj nje) in da so vsebine novega predmeta predstavljene tudi učiteljem (učitelji lahko pomembno pripomorejo k večjim učinkom novega predmeta).

Novi predmet vsebuje teoretsko znanje, ki ga je treba prek šolskega leta preverjati in uporabljati v praksi. Tako je tudi delo načrtovano; krajšemu teoretskemu delu sledi več praktične obravnave in to je dijakom zelo odgovarjalo. Tudi sama vidim vrednost projekta, saj so učinki dela hitro vidni – kot svetovalna delavka sem imela možnost opazovati, kako obravnavani dijaki sodeluje pri pouku, kako izvaja in upošteva navodila, kako navezuje stike s sošolci.

Novi predmet so dijaki zelo dobro sprejeli, saj bi ga večina izbrala tudi naslednje leto, če bi jim bil ponujen. Tudi njegove vsebine so ocenili kot koristne in pri tem poudarili predvsem znanje o tem, kako se učiti. Pomembne so jim tudi vsebine, ki so povezane s pridobivanjem znanja za življenje, saj izboljšujejo človekovo samopodobo.

Dijakom je pomemben kraj izvajanja novega predmeta. Ker vsebine niso vezane na učilnico, bi lahko poiskali nov prostor, ki bi bolj motiviral delo oziroma omogočil pristnejši stik med učiteljem in dijakom, npr. učilnica v naravi. Določene vsebine se lahko povežejo z obiskom kulturne ustanove ali javnih dogodkov – te bi lahko povezali z določeno vsebinsko problematiko in učenjem različnih socialnih vlog.

Smiselno bi bilo določiti število ur v učnem načrtu novega predmeta, ki bi jim dijaki izbrali vsebino, in sicer v drugem polletju, ko so njihovi predlogi bolj konstruktivni. Torej gre za fleksibilni učni načrt. Večkrat namreč ni možno upoštevati učnega načrta, saj se med učnim procesom zgodijo nepredvidene situacije, ki imajo prednost in jim je treba posvetiti celo šolsko uro (pogosto manjkanje dijakov, neprimerno vedenje, konflikti z učitelji ipd.)

Praksa izvajanja novega predmeta že kaže na pomembne oziroma koristne vsebine, ki jih je treba obdržati in jim nameniti še več pozornosti (npr. komunikacija, javno nastopanje, karierna orientacija).

Uvedba novega predmeta delno rešuje vsakodnevne dijaške stiske, ki so povezane s šolskim življenjem in življenjem na sploh. Temu naj bo prilagojena tudi njegova vsebina.

Pozornost je treba nameniti didaktiki poučevanja, ki sicer zahteva spoštljivost in red, a hkrati sproščenost.

V poučevanje je treba vnesti veliko metodološke raznovrstnosti, a dati prednost pogovoru, katerega pomen dijaki najbolj poudarjajo.

Treba je preišljeno izdelati delovno gradivo, zaradi lažje obravnave teoretskih vsebin.

Dobro bi bilo, če bi delo pri novem predmetu potekalo v manjših skupinah, da bi se lahko intenzivneje ukvarjali tako s socialno kot učno problematiko posameznikov s praktičnimi vajami, socialnimi igrami ipd. Če bi oddelek razdelili na dve skupini, bi tako lažje izvedli praktične vaje, jih povezali s teoretskimi izhodišči in si zastavili drugačno metodologijo dela (skupinsko delo, delo v krogu, igra vlog, spoznavanje problematike prek filmov ipd.), vendar bi s tem izgubili tedensko srečevanje z dijaki. Lahko pa bi vendarle to delitev upoštevali pri praktičnih vajah, ki bi sledile skupnim teoretskim uram.

Viri

Čacinovič Vogrinčič, G., Bregar-Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezič, T. (1999), *Izhodišča kurikularne prenove svetovalne službe v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in v dijaških domovih*. Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.

Programske smernice (2008), *Program srednješolskega izobraževanja*. Ljubljana: Svetovalna služba v srednji šoli.

Rozman, U. (2006), *Trening socialnih veščin*. Nova Gorica: Educa.

Žorž, B. (1999), *Mladi med željami, pasivnostjo in (ne)smislom*. V: Žebovec, I., Erjavec, M. (ur.), *Mladi, ulica, prihodnost – sodobne oblike revščine mladih: zbornik predavanj*. Ljubljana: Salve (88–110).